

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke neimaarɔn da mɔnɔ di hu, bɛ keke yɛnɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hoge nukan hwɛpa pɔnɔ hwɛ gwei tɛgɛ hemei iɔi hu neitɔwɔnuan diɔ.

A ke lɔɪɪɪɪ keke yɛpuɔ gehu bɛ maane gu hwaɲa tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi keke hu nuan bɔwoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele neikulo, yɛ pɔnɔ yɛ di wɔɔ yii jaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi keke da ɲɔɔ kɔnɔn genei bɛ di liimu ɔ hɛgɛ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bɛi.

A ke gilɪɪɪɪɪ tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bɛ gɛ, ɔle yabɔ ke a di liimu hɛgɛɛ a gbɔɔkɔɔ, yili bɛ a gɛ lɔi keke diwɔɔ naakɔnɔn gene ɔ bɔ yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kɔɔma yɪɪɪɪ di gɔl diɔ, maakweli, da huto bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɲa kɛnaa keke bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ jaawooɔ kaa lai, yili keke bɛ gɛi yene bilibili gemɛi ɲɔ naakɔnɔn genei nei zɛa kaa Amɛlik lɔi hui, ɔ dɔn ɲaa nei laa a pɔlɔ kɔalaa ɲɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu ɲun meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan geke kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yilɪɪɪɪɪ nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kɛmeni a nukan ɲaa bɛ gɛɛ hwɛkɛli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɛ ma yɛ ɔ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, jaala meni kɛna bɔlɔ, kilɪɪɪɪɪ huwu lɔpe, nei hu yii bɔ pɔlɔ bɛ, hɛn jɔlɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɛgɛi, yɛ ɔ ke a hulonu da nɛnu yilɪɪɪɪɪ, yɛ ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, yɛ ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan noi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yɛi ɔ yɛnɛkɛ, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɔle gbinimaa yɛ kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɠu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwɛ kia pai nuta mɔnɔbɔi, di hwɛ kia pai meni jaanwana laai nuta bɛ, yi a nu kulo nulaa hu ɔle eyɛ mɛlɛkɛ ma.

Dɔn ŋoo mɛida 6

Kenɛ lɔpɛ geɛ, maanɛ nu keɛ ŋɔ kaa lonna, ɔ kɛ a gɔlɔn ŋaa ma.

Dɔn ŋoo mɛihweɛ 7

Nu keɛ pɛliai a ge tɔn niila jɛ tɔnɔ mɛi. Nu keɛ hon bɛlɔ kaa tanɔn nukan maaton jɛi liila.

Dɔn ŋoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yɛi ɔ li kititɔŋɔ pɛɛ la; a gaa yɛ maamɛni yɛ ɔ piliju.

Dɔn ŋoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwɔ na, yi ŋun vɔ mai. A wwalaketi di maakwiya ŋɔɔ lɔifa gahwa mɛni ŋɔɔ pɛlɔhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yɛi, ɔ ŋɔɔ tian makɔŋɔ kititɔ ŋɔ pɛɛla, ɔɛ dian ti ɔ kɛ a kɔlɔn ŋaa ɔ make mɛni lɔpɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpɛ da mɛniŋɔŋɔ laahe ŋɔɔ, mɛniti hwa pɛli kɛi a jɔn, yi jɔn ti hwɔ kɔlɔn ni ponɔna kitikɛpɛɛ la, maakɔŋɔnuaan jɛi ba.
2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpɛ honji mɛnita ba yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwɔ kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mɔ a laa nui ti mɛi, ɔ make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan jui pɛlɔ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, jɛi bɛɛn mɛni hu, da gbinifa mɛni tamaa hu, naa kala pɛlɔ pɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ hiɔ a niibapɛlɔ, ɔɛ ɔ he niifa kenaa ŋɔ lɔi hu.
2. Maala kaa nukele yɛi yɛ pɛli kuloi lɔi lɔpɛ hu, ɔ make gbɔɔ lɔi, ɔɛ ɔ pɛnɔ ɔ na gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpɛ da jɛikɔu kpɔlu jɛi, maala kaa jɛi ɔ maakilɔ lɔi takpɛli hu, yiyɛn nɔiti a pɛli jɛe hee mu.
2. Maakilɔlaa ti hwa pɛli tɛŋɛi mɛni nɔŋɔn kemun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwɔ ba lɔi ŋun ma mɛniŋɔŋɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yɛi ɔ lɔi lonna hɔɔɔɔ.
2. Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yɛi hulu mɛni hu ɔɛ maala hwɔ ŋɔnɔ nu yɛi hwɔ ŋɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hɔli kpilayɛla da di laɲayɛla da pɛli hee di kɛpɔ guloju hwɔ ma yɛkɛ la a huŋu mɛni, lɔilon na mɛni, ɔɛ yala pɛlɔ mɛni. Di pɛliɛ a di kɛ niiboo ti hu, ɔ make di taŋai lowai.
2. Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilɔtai laa ma.

3. Pelen mə ɓa a kpɔmaayi hɔɔɔma, ɔle maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi ɲeɪtɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ɲoo boukɔumeihweele 17

1. Nukan lɔpee jɔɔɓo hɛn gaa a ɓɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɔ jɔɔɓo hɛn gulo ɲei.

Dɔn ɲoo boukɔumeihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbɔwɔ kilipahia kei, niiba yiiɓo pɔlɔ hu. Mukulaa ɓa a peli niiba kalan gei, ɔ niiba yiiɓo juwu yii ɓo pɔlɔ hu.

Dɔn ɲoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lɔpee gale yei ɲɔɔ kilipahie le ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔɔɓo ɔ nei nuta kpeli ɲaa diɔ kenakele yi ɲɔu hwa ke ju.

Dɔn ɲoo bouhwwweele 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ɲundo ke, ɔle ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwɔ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɲoo bouhwwweele kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔɔɓo ɲɔɔ loi ɲawoobo mɛni hu, a wala ke a yaa kpinii, ɔ ke nui a ɲee lemai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ koloke gahanama ɓa ɲɔɔ loi hu. Yiyan nuta hon bɔtlɔ hwa tɛgɛ mɔlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahia pɔlɔ ɓɔ loi ɲawoɓɔ a kuloju. Gilipahia ti a kɔɔn nɔi nɔi ɲaawoɓo nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kɔle laamaawoo.

Dɔn ɲoo bouhwwweele kɔuweele 22

Nu keke kemɛni a kpɔɲjuyii ɓo mun mɔ ge, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti ɓɔ maane ɔ pa ɓɔ a yeelaholon; yelogei, kaalɔnnaa, ɔle mɛni kɔɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhwwweele kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo ke, ɔ niiba koloke tɔlinmo da ɲaane pɔlɔ mɛi; ɔ ge hwɔ pa ke a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kekolo ɓɔ maane di zalama; ɔ ke a hulonu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa ɲei ɔ viitɔ, ɔ niiba pɔlɔ ɲaa ke. Ge kolo kei nowai ɲɛn ɔ ke a dɔɔ; ɔle yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan ɲei ɲɔɔ yii ɔ ke a beliya ju, gɔɔi hwɔ toa pono, yaa da nainuaan di ke di ɲaane hu; yii hwilɔnna: kɔɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, beɛ di maamɛni walawala ɲei kulo mɛni keke ɓa.

Dɔn ɲoo bouhwwweele kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke jei, nɔn a peɛma, kolo hwaa kpe jei, kalanɔnnaa a jɔɔɔ, a pɔɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa jei yi maakpɔmaa ɔ ɔ.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔɔɔ. Gbɔmaa ti a peli kei logele ɔa, ɔ make a welilon.

Dɔn ɔɔ bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɔ hwɔ ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔwɔtɔ ɔa. Maane kolo maakweli lakwɔli ɔ ke kɛna kɔle. Maane lakwɔli kɛnɛ kɛ laa ɔ ke kɛnaa kɔle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwanja a ke jei.

2. Maakweli ɔun ma ya ɔaa ɔ nukan holoon naa ɔ, ɔ dɔɔ gaa ɔai yɛnɛ yii hu maawiye. Ya ɔa maane ɔ wooman, ɔɛimaa hweli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu ɔaa kɔle lowai ɔ ge liila ɔ ke diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ lɛn.

Dɔn ɔɔ bouhwweele kɔumɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ɔ geti ke noi ɔɔ tɔtɔwɔ laa kpaalɔ mɛi, ɔ pelima ɔ dɔɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ɔ kɔɔ.

Dɔn ɔɔ bouhwweele kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ɔ getike, ye dɔn ɔɔɔaa jei ɔ di lɛ di kpaalɔ mɛi.

Dɔn ɔɔ bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔ gbɔmaa yii ti ɔa a peli ɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ɔɔ legbɔɔa laa, maala kele hɔɔɔɔɔ nɛn lɔ gaama, ya ɔaa a mɔlaa diwei kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwɔ laa.

3. Maala ɔaa ti da legbɔɔa ɔaa ti, ge pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yɛnɛ kele puɔ geɔa hwɔ mo li.

Dɔn ɔɔ bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpeli hwɔ laa yi a peli dɔn ɔaa jei maameni piliju, ye nu ɔɔ tɔɔ gaa jei yɛnɛyii hu da ɔɔ legbɔɔa laa kuloi jei: ye ɔ ke a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu teitɛi.
